

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

488. PLENÁRIS ÜLÉS, 2013. MÁRCIUS 20. ÉS 21.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A polgárok energiapolitikába való aktív bevonásához szükséges feltételek és módszerek tanulmányozása (feltáró vélemény)

(2013/C 161/01)

Előadó: **Richard ADAMS**

2012. november 13-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A polgárok energiapolitikába való aktív bevonásához szükséges feltételek és módszerek tanulmányozása
(feltáró vélemény).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2013. február 27-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2013. március 20-21-én tartott, 488. plenáris ülésén (a március 20-i ülésnapon) 183 szavazattal 2 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Bevezető és ajánlások

1.1 Az Európai Bizottság üdvözölte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság felajánlását, hogy **feltárja az energiaügyi kérdésekkel kapcsolatos civil társadalmi párbeszéd kialakításának lehetőségét**. Mindenképpen szükség van a polgárok bevonására, illetve arra, hogy megértsék és elfogadják azokat a különféle változásokat, amelyekben energiarendszerünknek a következő évtizedekben keresztül kell mennie. Ennek kapcsán alapvető a civil társadalommal való párbeszéd; az EGSZB tagsága és az európai társadalmat tükröző szervezetei pedig ideális helyzetben vannak ahhoz, hogy megszólítsák a polgárokat és az érdekcsoportokat a tagállamokban, és a részvételi demokráciát és a gyakorlati fellépést megtestesítő átfogó programot alakítsanak ki.

1.2 A tagállamokkal, regionális és települési testületekkel, a szociális partnereket képviselő szervezetekkel, nem kormányzati szervezetekkel, az energiaszektornal és helyi polgári szervezetekkel való előzetes konzultációt követően az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság azt ajánlja, hogy tegyenek lépéseket a jelen vélemény 7. fejezetében felsorolt ajánlások megvalósítása terén.

1.3 Összefoglalva:

- Az EGSZB vezető szerepet vállal egy **európai energiaügyi párbeszéd** (EEP) kialakításában, ami az összes tagállammal és tagállamon belül folyó többszintű, cselekvésközpontú, összehangolt eszmecsere lesz.
- Az energiaügyi szereplők által szponzorált és finanszírozott program ambiciózus és professzionális lesz, kapcsolódni fog a már létező kezdeményezésekhez és megbízható, a polgárok szükségleteire és aggályaira reagáló „szociális márkaként” fogják elismerni.
- Az európai energiaügyi párbeszéd egyet jelent majd az energiával kapcsolatos megbízható tájékoztatással, és „tárgyalási teret” biztosít, amelynek keretében a végrehajtással kapcsolatos kérdéseket a társadalmi hatás és elfogadottság, az erőforrás-stratégiába való beruházás és más szakpolitikai megfontolások tekintetbevételével lehet megvitatni.

- A program sikerességének fő mutatója a tagállami alkalmazás, az energia összes formájával kapcsolatos politikaalkotásra kifejtett mérhető hatás és az uniós szintű konvergencia ösztönzésében betöltött elismert szerep lesz, szorosan kapcsolódva a 2020 utáni energia- és éghajlatügyi cselekvési kerethez.
- Az EGSZB ezért a javasolt EEP határozott politikai és adminisztratív támogatását, illetve az Európai Bizottság belső stratégiájának módosítását ajánlja a párbeszéd és az eszmecsere hangsúlyozásával.
- Az EGSZB pénzügyi támogatást javasol az EEP folytatásához a következő uniós finanszírozási periódusban (2014–2020).

2. Háttér

2.1 A 2050-re kitűzött, alacsony szén-dioxid-kibocsátással összefüggő célok eléréséhez a választott energiaszerkezettől függetlenül elkerülhetetlen az energiahatékonyság. Ahhoz, hogy a tagállamok megőrizhessenek egy bizonyos rugalmasságot energiaszerkezetük kialakításával kapcsolatban, mindenképpen szükség van arra is, hogy mielőbb beruházzanak a belső piac korszerűsítésébe, továbbfejlesztésébe és összekapcsolásába. Fentiek az elektromos áram fokozottabb felhasználására való átállással együtt többé-kevésbé megkérdőjelezhetetlen elemeit képezik az uniós energiapolitikának, bár a költségekkel, a finanszírozással, a megvalósítás sebességével és a hatásokkal kapcsolatos problémák továbbra is megoldatlanok. Az energiaellátás szerkezetével, az energiahatékonyság elérésének és a szükséges beruházás megvalósításának mikéntjével kapcsolatos kérdéseket eközben egyre alaposabban vizsgálják a tagállamokban. Miközben valószínű, hogy az európai megközelítés kialakítása a diffúz, egyoldalú nemzeti rendszereknél alacsonyabb költségeket és biztonságosabb ellátást eredményez, a nyilvános vita nagyrészt továbbra is a fogyasztói árak állandó emelkedésére, valamint az infrastruktúra és a termelési módszerek által kifejtett egyre nagyobb hatásra koncentrálódik. A tagállamok néha-néha szerveznek ugyan nemzeti vitákat az energetikai átállás bizonyos aspektusairól, de általában ezek nem spontán kezdeményezések, és ösztönzésre szorulnak.

2.2 Mivel az „energetikai jövővel” kapcsolatos európai polgári értékek átalakulóban vannak és az ezzel kapcsolatos szakpolitikai intézkedéseket többnyire uniós szinten fogják kezdeményezni, a polgári részvétel strukturális párbeszéd keretében történő előmozdításával az **Európai Unió testületeinek részt kell venniük a bizalom kiépítésében** a hivatalos és nem hivatalos civil társadalmi energiaügyi érdekcsoportok és politikai szereplők kapcsolataiban. Ez az elem fontos lépés abban az értelemben, hogy megkülönböztetjük azt, ami technológiailag és gazdaságilag lehetséges, attól, ami megvalósítható és az érdekcsoportok számára társadalmilag elfogadható. Ezenkívül a strukturális párbeszéd gyakorlati példát is jelent a részvételi demokráciára egy mindenki számára fontos kérdésben.

2.3 Ez a polgárok energiapolitikába való bevonásához és abban való részvételükhöz szükséges feltételekről és módszerekről szóló feltáró vélemény felvázolja, hogy miként lehet **keretbe foglalni és kialakítani egy ilyen**, az európai, nemzeti

és helyi szintek közötti **átfogó és mindenkire kiterjedő párbeszédet**. Ennek a párbeszédnek rá kell mutatnia, hogy milyen gyakorlati intézkedéseket tehetnek a polgárok, illetve ösztönöznie kell a szolgáltatók és a hatóságok innovatív fellépését és reakcióját.

3. A szakpolitikai keret

3.1 Az uniós energiapolitika kerete úgy került kialakításra, hogy **megszilárdítsa és megóvja az energiabiztonságot, a versenyképességet és a fenntarthatóságot**. Az a 2050-re kitűzött cél, hogy 1990-hez képest legalább 80 %-kal csökkenjen az üvegházhatásúgáz-kibocsátás, továbbra is szilárd, ám jogilag egyelőre nem kötelező erejű mennyiségi törekvés. A fenntarthatóság más aspektusai – például a megújuló energiaforrások aránya az energiaszerkezetben – azonban továbbra is megoldatlanok maradnak 2020 után. Hasonlóképpen nem valószínű, hogy mennyiségileg meghatározásra kerül, hogy mi jelent elfogadható mértékű energiafüggséget vagy energiaár-különbséget a főbb világszintű versenytársakhoz képest. Az uniós politikának valamiféleképpen kezelnie kell ezeket a bizonytalan területeket. A közelmúlt tapasztalatai azt mutatják, hogy az energia árának világszintű ingadozása és az előre nem látott események hatása olyan energiapolitikát tesz szükségessé, amely egyszerre rugalmas és képes kezelni az összetett külső körülményeket.

3.2 Az **energetikai átállással** kapcsolatos uniós politikaalkotás **mellett a tagállamok gyakran nem igazán elkötelezettek**, és annak kapcsán a polgárokkal való, a kompromisszumokról és a preferenciákról szóló tájékoztatásban testet öltő párbeszéd is elmarad. A 2050-ig szóló energiaügyi ütemtervben kialakított forgatókönyv-alapú megközelítés épkezlab módja a bizonytalan helyzet kezelésének. A politikaalkotás előkészítésének ez a megközelítése azonban megbukik a tagállamok felelősségérzetének hiánya következtében, és az áron – illetve egyes országokban az ellátásbiztonságon – kívül más energiaügyi kérdésekben általában kevésbé tájékozott vagy érdekelt közvélemény kétségei miatt. Az uniós szintű szakpolitikai dokumentumok elsősorban a tagállamok, a főbb intézményi és iparági érdekcsoportok számára készülnek, ezért időnként nem kapcsolódnak a polgárok aggályaihoz, és nem reagálnak azokra. A polgárok aktív bevonását célzó, jelen véleményben felvázolt folyamatnak szükségszerűen része az összetett energiaügyi koncepciók „lefördítése”. A fő motivációs tényező az a szerep lesz, amit a polgárok ismeretei, nézőpontjai és értékei töltenek be abban, hogy segítsék az összes szereplő számára az átértékelést, a kiigazítást és a bizonytalan világhoz való alkalmazkodást. Az energiapolitika három pillérét – az ellátás biztonságát, a versenyképességet és a fenntarthatóságot – ki kell egészíteni egy negyedikkel: a részvétellel.

3.3 Ez nem lesz könnyű. Eddig minden arra irányuló törekvés, hogy összeegyeztessük az uniós szintű szolidaritást és együttműködést a tagállamok energiastratégiájuk meghatározásához való jogával, **homályos politikához és nem egyértelmű üzenetekhez** vezetett – nem utolsósorban a polgárok irányában –, ami alapos félreértéseket eredményezett.

3.4 **A polgárok nemzeti szintű bevonása és az energiapolitika ezt követő, szélesebb uniós perspektívában történő kialakítása** az egyik módja annak, hogy áthidaljuk ezt a

szakadékat és eloszlassuk a homályt. (Az európai dimenzióval való fokozott kapcsolatból előnyük származna az olyan, kialakulóban lévő nemzeti kezdeményezéseknek, mint amilyen Franciaországban a *Débat national sur la transition énergétique*, Németországban az *Energiewende* vagy Spanyolországban az *Energy Mix Forum*.) A nemzeti vezetőknek demokratikus mandátumra van szükségük: olyan választókra, akik tájékozottak ezen a fontos területen és készek a politikusokkal partnerségben végigmenni ezen a rögszöknek ígérkező úton. Ha az együttműködésre alapuló páneurópai energetikai jövő témájában nem kerül sor nyílt és részvételre ösztönző nyilvános vitára, akkor továbbél az feltételezés, hogy társadalmilag csak a nemzeti külön út fogadható el. A nemzeti szint ilyen előtérbe helyezése miatt egyes érdekcsoportok már jellemezték úgy az uniós energiapolitikát, hogy az se nem következetes, se nem hiteles. Ez a tisztázatlanság megnehezíti egy következetes, az éghajlatváltozás nyomását kezelő, a szén-dioxid-kibocsátás csökkentését célzó energiapolitika bevezetését – és az idő egyre fogy.

3.5 A polgárok Európa-szerte elégedetlenek az energiapiac működésével (lásd a *fogyasztói piacok eredménytábláját* – http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/editions/docs/8th_edition_scoreboard_en.pdf), ez a helyzet pedig – amennyiben nem kezelik – alássa majd az energetikai átállással kapcsolatos közös uniós fellépés érdekében tett további erőfeszítéseket. **A polgárokat – energiafogyasztói szerepükön túl – hatékonyabban be kell vonni a fő szakpolitikai döntések stratégiai irányításába, mivel az energetikai átállás előkészítése túlmutat a fontos piaci kérdéseken.** Sok tagállamban a politikai folyamatokkal, a „politikával” kapcsolatos elégedetlenség is nő, a döntő jelentőségű uniós szinten pedig vagy nem valósulnak meg a politikai folyamatok, vagy nem hoznak eredményeket, és az uniós dimenzió gyakran koordinálatlan nemzeti energiapolitikai vitákká degradálódik. Annak érdekében, hogy e téren változást lehessen elérni, a polgároknak, a kulcsfontosságú érintett szereplőknek és a politikai döntéshozóknak közösen kell felelősséget vállalniuk energetikai jövőnk iránt.

3.6 Bár helyi, regionális és nemzeti szinten számos olyan kezdeményezés születik, amelyekbe az energiatervezés több vetülete tekintetében a nyilvánosságot is bevonják, valós gyakorlati igény mutatkozik a polgárok már létező részvételének, szakértelmének és kapacitásának megfelelő irányba terelésére és összpontosítására. Jelenleg nincs megfelelő keret ahhoz a párbeszédhez, amely a polgárok, az érintett felek és a civil szervezetek részvételével az energiaellátás, -átvitel és -fogyasztás kérdéséről zajlana. Sürgősen szükség van egy ilyen párbeszédre, amely hozzájárulhat az uniós szakpolitikához és az uniós dimenziót beépítheti a nemzeti vitákba. **A nyilvánosság részvételét és elkötelezettségét célzó széles körű, ambíciózus, koordinált programnak** ösztönöznie kellene a tájékozott és magas színvonalú eszmecserét, magasabb színvonalú, a megértést elősegítő vitához kellene vezetnie, emellett pedig a politikai döntéshozóknak a haladás érdekében hozott magabiztos intézkedések alapjául kellene szolgálnia (akiknek viszont figyelmet kellene tanúsítaniuk és reagálniuk kellene). Az egy ilyen program esetében megkövetelt feltételek és szükséges intézkedések felvázolásakor e feltáró vélemény az EGSZB megbízásából készült előkészítő kutatói tanulmányra épít, amelyet 2012 decemberében tettek közzé a következő címmel: *Az egyes országok jövőbeli energiámixére vonatkozó forgatókönyvek: a lakosság bevonásával zajló folyamatok az EU-ban és azon kívül*. E tanulmány a következő linken férhető hozzá: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-energy-futures-civil-society-publications>.

4. A meglévő részvételi mechanizmus megerősítése és kiépítése

4.1 1997 óta a technikai, szabályozási, fogyasztói és szakpolitikai kérdések megvitatására egy sor energiafórumot hoztak létre: három szabályozási fórumot (a firenzei villamosenergia-szabályozási fórumot, a madridi gázsabályozási fórumot és a londoni polgári energia fórumot), emellett a fosszilis tüzelőanyagok berlini fórumát, a fenntartható energia bukaresti fórumát, végül az Európai Nukleáris Energia Fórumot. Bár ezek mindegyikét azzal a céllal hozták létre, hogy javítsák a belső energiapiac működését, egyiknek sem elég kiterjedt a feladatköre ahhoz, hogy az e véleményben javasolt típusú energiaügyi párbeszédet is felöleljék. A polgárok energiaügyi fóruma, amint neve is mutatja, egy versenyképes, energiahatékony és méltányos lakossági piacot kíván létrehozni a fogyasztóknak, és így platformot kíván biztosítani a fogyasztói cselekvési képesség megerősítéséhez és a fogyasztói érdekek előmozdításához a szabályozási kérdésekben. Ezek a fórumok bizonyos módon mind szerepet játszanak az energiaügyi párbeszédben. Nagyon üdvözlendő lenne, ha egy speciális koordináló platformon vagy testületen keresztül nagyobb fokú integrációt lehetne elérni. Egy ilyen testület képviselhetné az Európai Bizottság energiával kapcsolatos érdekeit az alább felvázolt ambíciózus európai energiaügyi párbeszéd struktúrájában.

4.2 Lehetőség van a szomszédos harmadik országok bevonására is, különösképpen, ha ezek már az energiaközösség tagjai. Mindez összhangban állna az *Uniós energiapolitika: partnerkapcsolatok fenntartása határainkon túl* COM(2011) című dokumentumban javasolt megközelítéssel.

4.3 Mint az uniós intézmények tanácsadó testülete, amelynek elsődleges feladata a civil társadalmi szervezetek nagyobb mértékű bevonása az európai projektbe, **az EGSZB megfelelő helyzetben van ahhoz, hogy segítse a szakpolitikák kialakításához való civil társadalmi hozzájárulás keretbe foglalását és tervezését.** Az EGSZB véleményeket terjesztett elő az energiaügyhöz kapcsolódó valamennyi fontos uniós jogalkotási és politikai munkával összefüggésben, egy sor konferenciát szervezett a civil társadalom számára az energiához kapcsolódó kérdések tárgyában, a tagállamokba szervezett szakmai látogatások révén minden szinten együttműködve az energiaügyben érdekelt felekkel. **Az európai energiaközösség szükségességére, valamint az ezt alátámasztó társadalmi párbeszéd alapvető jelentőségére** vonatkozó állásfoglalását a Notre Europe – Jacques Delors Intézettel közös, 2012. januári nyilatkozatában tette közzé (<http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/declaration-hu.pdf>).

4.4 Az eredményes párbeszéd kiépítésének alapvető eleme a bizalom. Az érintett felek iránti bizalom, illetve az ő egymás iránti bizalmuk nem magától értetődő dolog – éppen ellenkezőleg. Ezért a párbeszéd egyik célkitűzése a **részvevők közötti bizalom kiépítése.** Ennek érdekében – ha a folyamatban meghatározó szerepet kíván játszani – az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak nyitottnak és megbízhatónak kell lennie, és kiegyensúlyozott álláspontot kell képviselnie.

4.5 **A tagállamokban tapasztalható, energiával kapcsolatos hozzáállás a társadalmi értékekből ered.** Az egyén szintjén ide kell sorolni a biztonságot, az energiaszüköséget és a kiszolgáltatott csoportoknak a megfizethető ellátáshoz

való hozzáférést. Nemzeti szinten aggodalmak fogalmazódnak meg az energiafüggőség és a külső hatásoknak való kitétség vonatkozásában. A vitának ezért határozott etikai és gazdasági dimenzióval kell rendelkeznie, amint azt az európai energiaszerkezet etikai szempontjaival foglalkozó európai csoport 2013. januári véleménye is megfogalmazta. Ezt a vita alapvető eszközeként kellene elismerni. Az EGSZB egy etikai keret alkalmazását tartja szükségesnek valamennyi energiaforrás tekintetében és az energiaszerkezetre vonatkozó döntéshozatalban is, és a civil társadalomnak a demokratikus részvételen és átláthatóságon alapuló bevonását sürgeti. Tovább kell dolgozni annak érdekében, hogy ezeket az elgondolásokat tagállami szinten is alkalmazzák, az EGSZB egyik szerepe pedig abból fog állni, hogy felismerje a nemzeti érzékenységeket, és utat mutasson az összhang és együttműködés felé.

4.6 Így például az energiával kapcsolatos, társadalmilag elfogadható és etikus globális megközelítés szerves – az uniós szakpolitika által is támogatandó – eleme az az elgondolás, hogy nem szabad hátrányos helyzetbe hozni a világ „néma” részeit, vagyis azokat, aki az energiaforrások iránti versengésben kiszolgáltatott helyzetben vannak.

4.7 A bevonás akkor a leghatékonyabb, ha az **informális, jogszabályi hatály alá nem eső civil társadalmi hálózatokat felhatalmazzák arra, hogy együttműködjenek a formálisabb, jogszabályi hatály alá eső hálózatokkal.** A részvételre alapozott innováció erőteljes eszköze lehet a nemzeti, regionális, városi és helyi stratégiai célokra vonatkozó megállapodásnak/végrehajtásnak, a hagyományos eljárásoknál megszokottakkal szembeni alacsonyabb közkiadásokkal és kevesebb bürokráciával. Jelenleg kevés olyan mechanizmus létezik, amely integrálna az „energia jövőjével” kapcsolatos városi, nemzeti és páneurópai részvételt. A Polgármesterek Szövetségéhez hasonló, nagyobb energiahatékonyságot és több megújuló energiaforrást szorgalmazó kezdeményezések azonban rávilágítanak, hogy mi az, ami megvalósítható. Meg kell jegyezni, hogy nem alakult még ki a tagállamokban, illetve a tagállamokon átívelő módon e részvételnek a politikai és döntéshozatali mechanizmusokkal való összekötése.

5. A nyilvános részvétel és elkötelezettség megteremtése: az európai energia-párbeszéd

5.1 A fentiekben ismertetett folyamat munkacímeként az **európai energiaügyi párbeszéd** szerepel, bár annak érdekében, hogy hangsúlyozni lehessen a konkrét lépések megtételének szükségességét, megfontolandó az Európai Energiaügyi Intézkedéshez hasonló más cím is. Az európai energiaügyi párbeszéd nem vezetne a már létező testületek megduplázódásához, ehelyett a **meglévő kezdeményezésekre építene és kiegészítené ezeket az energiaügyben érintett felek és a polgárok bevonásával.** Fontos célkitűzés a szakpolitikák kidolgozásának javítása a kölcsönhatások megszervezésével, a megfelelő információk biztosításával, annak előmozdításával, hogy a polgárok magukénak érezzék ezt a célkitűzést, a legitimitás megerősítésével, valamint a nemzeti és európai szintű politikai döntések támogatásával. Elvileg minden energiaügyi kérdésnek e párbeszéd hatálya alá kellene tartoznia, ideértve a következőket: infrastruktúra, energiaforrások és erőforrások, piacok, fogyasztói kérdések, technológiák, politikai és környezeti kérdések stb.

5.2 Az európai energiaügyi párbeszédnek foglalkoznia kell mind a **jogszabályi hatály alá eső, mind a jogszabályi hatály alá nem eső érintett felek** – az ellátási láncokban részt vevő csoportosulások, valamint a beruházók, fogyasztók, hatóságok és jogalkotók – **igényeivel és aggodalmaival.** A nemzeti, uniós és globális szinten meghatározott prioritásokkal összefüggésben az érintett felek egyik kategóriájaként kell kezelni a több generációt érintő kérdésekkel foglalkozó szakemberek képviselőit is, különösen az erőforrások felhasználása és kimerülése, a környezetszennyezés csökkentése és az éghajlatváltozás tekintetében.

5.3 Meg kell jegyezni, hogy az európai energiaügyi párbeszéd nem lenne része az operatív vagy technikai végrehajtásnak, de **szerepe lenne egy „tárgyalási tér” biztosításában,** amelyben a társadalmi hatással és elfogadottsággal, a beruházási és forrásstratégiával és más politikai megfontolásokkal összefüggésben meg lehet tárgyalni a végrehajtással kapcsolatos kérdéseket. Nagyon konkrét intézkedéseket kellene azonban jelentenie, amelyekkel a polgárok a mindennapokban is foglalkozni tudnak, mint pl. az intelligens számlázás és az energiahatékonyság. Az elméletnek, az oktatásnak és a gyakorlati intézkedéseknek kéz a kézben kell haladniuk.

6. Az európai energiaügyi párbeszéd megvalósítása

6.1 A kezdeti célkitűzések a következők lennének:

- olyan intézkedések meghatározása és fontossági sorrendbe rendezése, amelyek növelik az polgárok energiaügyre vonatkozó tájékozottságát és szerepvállalási képességét;
- az érintett felek (köztük ipari és magán energiafogyasztók, energiaszolgáltatók, munkavállalók, szakszervezetek és más érdekcsoportok) meghatározása érdekeik típusa, tudás-szintjük és forráskapacitásuk alapján;
- az alapvető kérdések olyan módon történő keretbe foglalása, hogy a mindennapi ismeretek és tapasztalatok, valamint a szaktudás kölcsönösen hatni tudjon egymásra és gazdagítsa egymást;
- egy rugalmas, valamennyi tagállamban alkalmazható „párbeszéd” formátum kidolgozása, amely közelebb hozza a polgárokat a döntéshozókhoz.

6.2 A sikeres energetikai átálláshoz alapvetőek a **megerősített konzultációs és részvételi mechanizmusok.** Ahhoz, hogy a szakpolitikák kidolgozása és végrehajtása stratégiai szemlélettel, koherensen és inkluzívan történjen – és ezért hitelesnek és hatékonyan ismerjék el – az uniós szintű tájékozott, strukturált, inkluzív és felelős párbeszédre is szükség van.

6.3 Végül a nyilvánosság részvételének segítenie kell az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiarendszer 2050-re történő megvalósításához vezető tudásalapú, részvételi és hatékony átmenet megalapozását is. Ez megteremtené annak lehetőségét, hogy **az energiaüggyel kapcsolatos uniós intézkedéseknek nőne ezáltal a legitimitása, miközben lehetővé tenné a polgárok számára, hogy nemzeti és páneurópai szinten hangot adjanak nézeteiknek és preferenciáiknak.**

6.4 Az érintett felek valamennyi meghatározott csoportját kölcsönösségi alapon meg kellene kérdezni arról, hogy:

- mit várnak a párbeszédbe való bekapcsolódásuktól; valamint
- mit várnak el tőlük a párbeszédbe való közreműködésük során.

6.5 Amennyiben azt akarjuk, hogy a párbeszéd hosszú távon sikeres legyen, akkor a **folyamat során törekedni kell arra, hogy megértsük a tagállamok és a páneurópai civil társadalom aggályait, ismereteit és értékeit, és hogy válaszszal szolgáljunk ezekre.** Ahhoz, hogy valóban választ lehessen adni ezekre, az érintettek között valószínűleg ki kell fejleszteni:

- olyan stratégiákat, amelyek – szükség esetén közösen egyeztetett kiigazításokkal és kompromisszumokkal – azt biztosítják, amire az érintett feleknek szükségük van;
- egy folyamatot ezekhez a stratégiákhoz; valamint
- a képességet ennek a stratégiának a megerősítéséhez.

6.6 Ahhoz, hogy a párbeszéd betölthesse funkcióját, számos alapvető kérdésre választ kell találni:

- **Stratégiák:** Milyen stratégiákat kell megvalósítani ahhoz, hogy könnyebben be lehessen vonni az energiaágazat érintett feleit és a civil társadalmat a párbeszédbe?
- **Folyamatok:** Milyen folyamatokat kell kialakítani vagy átdolgozni a fenti stratégiák megvalósításához?
- **Képességek:** Milyen képességekre van szükség a párbeszéd során e folyamatok működtetéséhez és továbbfejlesztéséhez?
- Az energiaágazat érintett feleinek és a civil társadalomnak a hozzájárulása: Mit kell elvárni az érintettektől és a polgároktól a párbeszéd során annak érdekében, hogy ezek a képességek megmaradjanak, illetve bővüljenek?

7. Gyakorlati lépések és ajánlások

7.1 Javasoljuk, hogy 2016-ig vonják be az energiaágazat érdekelt feleit, a polgárokat és a civil szervezeteket az európai energiaügyi párbeszédbe, amelyre összehangolt, többszintű megbeszélés formájában kellene sort keríteni a tagállamokon belül, illetve azok között. Mivel sokakat érintő, nagy horderejű és sürgős kérdéstről van szó, az energiaágazat érdekelt feleinek és a nyilvánosságnak a bevonására szolgáló folyamatnak ambíciózusnak, megfelelően finanszírozottnak és hatékonynak kell lennie, és a 6. pontban leírt módszert kell követnie. A párbeszédnek **bizalmat kell teremtenie a résztvevők között, nyitottnak kell lennie**, megoldásokat kell kínálnia, illetve el kell fogadnia a kifejezésre jutó különféle álláspontokat. További elvárások vele szemben, hogy:

- páneurópai legyen abban az értelemben, hogy uniós szinten közelítse egymáshoz és integrálja a különböző nézeteket;

- nemzeti legyen, azaz különböző kulturális közegben és az energia jövőjével kapcsolatos különböző elképzelések mentén valósuljon meg;

- egy országon belül legyen többszintű, azaz integrálja a nemzeti, regionális, nagyvárosi és helyi szintet, és ismerje el, hogy a polgároknak és a fogyasztóknak fontos szerepük van a politika befolyásolásában;

- legyen cselekvésorientált úgy, hogy valamennyi résztvevő azt kérdezze magától, illetve egymástól, hogy „milyen lépéseket lehet tenni egy jobb energetikai jövő érdekében?”.

7.2 Az európai energiaügyi párbeszéd nem helyettesíti azt a vitát, amelyet a képviseleti demokrácia intézményeiben kell tartani, hanem hozzájárul ahhoz azáltal, hogy **kiegészíti a mindennapos ismereteket, tapasztalatokat és tudást a műszaki és szakmai információkkal.** Ebben az értelemben a részvételi demokrácia a képviseleti demokrácia szükségesség kiegészítője.

7.3 Az EGSZB kidolgozhatja egy hároméves programot, amely kapcsolódhatna a nemzeti kezdeményezésekhez, kiegészítve azokat, illetve akár egy független európai energiaügyi párbeszédet eredményezve. Ez a folyamat az alábbiakat foglalná magában:

- **Kutatás** – a nyilvánosság közreműködésével és bevonásával kapcsolatos eddigi kutatásokra támaszkodva, illetve azokat kibővítve, azokra az idevonatkozó komplex energiaügyi kérdésekre összpontosítva, amelyeket el kell magyarázni az embereknek.
- **Szövetségek kialakítása** minden érintett féllel (tagállamokkal és a soros uniós elnökségekkel, civil szervezetekkel, az ipar szereplőivel, szakszervezetekkel, alapítványokkal, tudományos intézményekkel stb.) egy olyan megbízható erőforrás-alap létrehozásához, amely arányban van a program ambíciójával.
- **Egy nagyszabású nyitórendezvény** aktív kísérleti/demonstrációs programok meghirdetésére legfeljebb öt tagállamban, melyek mindegyikében 2014-től nemzeti párbeszédet tartanak.
- **Ahol lehetséges és célszerű, kapcsolatok létesítése** az európai energiaügyi párbeszéd és a létező fórumok – köztük az energiaközösség (Délkelet-Európa) és a keleti partnerség – között.
- **Prezentáció és vita** az európai energiaügyi párbeszédéről a 2013. novemberi lakossági energiafórumon, illetve adott esetben egyéb energiafórumokon és rendezvényeken.
- **A párbeszéd alakulásának áttekintése** az EGSZB-n belül működő „Az európai energiaközösség felé” állandó tanulmányozócsoportban, illetve egy reprezentatív irányítócsoporthoz felállítására.

7.4 A nyilvános vita strukturálásában hasznosak a döntéshozatalt segítő eszközök, különösen a *mi lenne, ha?* típusú kérdések, és segítenek az ezzel kapcsolatos kompromisszumos lehetőségek, kockázatok és eredmények kielemezésében is. Az ilyen eszközök közé tartozik: különböző lehetséges forgatókönyvek készítése és modellezés; multikritérium elemzések; virtuális valóság technikák (köztük 3D-s vizualizációs és földrajzi információs rendszerek [GIS]); életciklus-elemzések és kvantitatív környezetvizsgálatok. Ezek közül a forgatókönyv-készítés bizonyult a leginkább elterjedtnek és a leginteraktívabbnak ahhoz, **hogyan az emberek megértésük a probléma mértékét, kidolgozzák és teszteljék saját, előnyben részesített megoldásaikat** és átültessék azokat a gyakorlatba. Az Európai Bizottság a 2050-ig szóló energiaügyi ütemtervben is alkalmazta a forgatókönyv-készítés módszerét, hogy hatékonyabban tájékoztassa az embereket a politikai lehetőségekről, és hogy bevonja őket azokba.

7.5 A modern kommunikációs technikáknál többre van szükség, ha azt akarjuk, hogy az energiaügyről folyó vita ne a háttérben, hanem a figyelem középpontjában folyjon, és hogy beszéljenek róla a kávézóknak, a klubokban, otthon a konyhában és az iskolában is. Komoly kiállítások és rendezvények, a tudományos közösség bevonása és a nemzeti média figyelmének felkeltése is fontos szerepet játszhat ebben. Ehhez professzionális tervezésre, illetve arra van szükség, hogy a párbeszédet olyan európai „szociális márkaként” építsük fel, amelyet elismerés és bizalom övez.

7.6 Az energetikai jövőről folyó párbeszédhez egyértelmű, átlátható és felelősségteljes kormányzati eljárások kellene. A szervező testületnek minden érdekelt féltől, intézménytől vagy érdekcsoporttól függetlenül kell működnie, valamennyi résztvevőnek bízniuk kell benne, hitelesnek és megbízhatónak kell lennie, és olyan közösen meghatározott szociális és etikai elvekre kell épülnie, amelyek közös értékeket tükröznek.

7.7 Az EGSZB-nek aktív, alakító szerep jut. Ő fogja előkészíteni azt, hogy az európai energiaügyi párbeszéd elméletből realitássá váljon. Az EGSZB először a kezdeti tervezés jelenlegi szakaszát és az érintettekkel folytatott párbeszédet követi nyomon, majd részt vesz a kezdeti fontos feladatokkal foglalkozó csoport munkájában, ezt követően pedig tovább támogatja majd a projektet, amikor az európai energiaügyi párbeszéd elindul saját útján, valamint katalizátorként segíti előteremtését a szükséges forrásokat.

7.8 Az európai energiaügyi párbeszéd fő feladatai a következők lesznek:

- közös keret létrehozása az energiaügyi párbeszédhez;
- egy általános európai „szociális márká felépítése” a párbeszédhez, illetve kísérő licenz- és irányítási mechanizmusok kidolgozása;
- egy közösen meghatározott tudásalapú könyvtár kiépítése a gyakorlati energiaügyi kérdésekhez;
- fórum biztosítása egy nyílt energiaügyi vitához a tagállamok között és uniós szinten;
- finanszírozás vagy jelentős támogatás biztosítása nemzeti és regionális kezdeményezésekhez;

- kutatások végzése vagy kutatási megbízások adása a hiányzó ismeretek pótlására;
- iránymutatások összeállítása létező vagy várható energiaügyi kérdésekben, társadalmi, környezetvédelmi, etikai és gazdasági szempontok figyelembevételével;
- együttműködés nemzeti és regionális szervezetekkel;
- egy szervezeteket összefogó hálózat kiépítésének előmozdítása minden tagállamban.

7.9 Az európai energiaügyi párbeszéd a részvételi demokrácia nagyszabású gyakorlati feladatának is felfogható, amely egy mindenki számára nagyon fontos kérdésben kiegészíti a képviselői demokráciát. A szervező elv a franchise vagy licenzrendszer keretében alkalmazott szubszidiaritás lesz, azaz az európai energiaügyi párbeszéd arra épül majd, ami már eleve létezik, és azt fogja elmélyíteni. A kialakítás szakaszában az európai energiaügyi párbeszéd – a polgárok és az érdekelt felek aktív részvétele mellett – olyan közösen egyeztetett párbeszédes eljárásokat fog kialakítani, amelyeket nemzeti, regionális és helyi szinten is át lehet venni. Így szerep juthat az energiaügyi kérdésekben már most is aktív és számos formában működő szervezetek forrásainak, ismereteinek és képességeinek is. Ilyenek lehetnek például: települési vagy szabályozó hatóságok, energiavállalatok, egyéb bármilyen vállalkozás, szakszervezetek, nem kormányzati szervek, fogyasztói szervezetek és uniós intézmények (Európai Bizottság, Európai Parlament, Régiók Bizottsága). A cél egy „tárgyalási fórum” biztosítása lenne, ahol a megvalósítás kérdéseit lehetne megvitatni a társadalmi hatás és elfogadottság, a beruházási és forrásstratégia és egyéb politikai szempont figyelembevételével. Ennek része lenne a folyamatos objektív tájékoztatás, és itt lehetne az ilyen információk és az emberek saját tapasztalatai alapján felmérni, hogy milyen szintű konvergenciára van lehetőség az „összeállított” energiakérdésekben.

7.10 Ehhez a párbeszédhez több közös elvre is szükség van. A feladat az, hogy az emberiség közös értékét elismerő és meghatározó számos általános kötelezettségvállalást átültessük valamibe, ami az energiaüggyel kapcsolatos politika vagy cselekvés alapjául szolgálhat. Ilyen kötelezettségvállalások már az Európai Unió Szerződésében is szerepelnek, amely megerősíti, hogy a tagállamok elkötelezettek az alapvető emberi és szociális jogok iránt. A nemzetek és népek közötti szolidaritás, amely az EU egyik alapelve, az az elv, amely erkölcsi értelemben globális szinten is átültethető bármilyen uniós energiapolitikára.

7.11 Az EGE energiaetikai jelentésében (http://ec.europa.eu/bepa/european-group-ethics/publications/opinions/index_en.htm) javasolt négy erkölcsi elv – az energiához való hozzáférés, a fenntarthatóság, az ellátásbiztonság és a biztonság – egyértelműen egybeesik az EU energiapolitikájának három pillérével. Ezeket behatóan elemezni kell. A jelentés azt is hangsúlyozza, hogy a részvétel a szociális és politikai igazságosság feltétele, megerősítve a 2050-ig szóló energiaügyi ütemterv megközelítését, amely szerint „a polgárok bevonása elengedhetetlen” (3.4. pont).

7.12 Az energiaügyi párbeszéd elindításához először egy elvekre épülő megközelítést kell kidolgozni az emberek bevonásáról. Ez az egyik olyan feladat, amelyben az EGSZB segíthet. Egyelőre öt kérdést javasolunk ezzel kapcsolatban:

- Hogyan garantálható, hogy mindenki (magánszemélyek és az ipar is) megengedhesse magának azt az energiát, amire szüksége van?
- Energiatermelésünk és -fogyasztásunk figyelembe veszi-e a szükségleteket és a jövő generációkra gyakorolt hatást?
- Áttekintettük-e az energiatermeléssel és -használattal kapcsolatos összes rövid és középtávú kockázatot, és tettünk-e valamit ezek ellen?

— Biztos, hogy energiaellátásunk elég stabil és biztonságos? – tekintve, hogy milyen fontos szerepet tölt be

— Mit tehetünk **mi** ezekben a kérdésekben?

7.13 Ahhoz, hogy az energiapiacok túllépjenek a rövid távú célokon, nagyobb biztonságra és hatékonyabb együttműködésre van szükség. A „minden marad a régiben” hozzáállás nem eredményez olyan mértékű változást, amelyre a politikai célok eléréséhez szükség lenne. Az embereknek, az energiaágazatnak és a kormányzati szereplőknek pedig mind szerepet kell vállalniuk az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérésben. Az európai energiaügyi párbeszéd lehetőséget teremt majd a bizalomépítésre, megszólítja az embereket nemzeti szinten, és egy tágabb uniós perspektívába fogja helyezni a nemzeti energiapolitikákat.

Kelt Brüsszelben, 2013. március 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON
